

# ДОШКІЛЬНЯТАМ ПРО ЧАС ТА ЙОГО ОБЛІК

За матеріалами  
експертів Команди  
підтримки реформ МОН

Час неможливо побачити, пощупати чи почути, тому ця категорія є такою складною для усвідомлення дітьми. Орієнтація у часі має дві форми вираження. Одна з них – безпосереднє відчуття тривалості певної події/діяльності, інша – власне сприйняття часу (найбільш важка форма відображення). Цю здатність називають «відчуттям часу», яка в різних видах діяльності виступає як відчуття темпу, ритму, тривалості чи швидкості.

З найменшого віку дитина вчиться відчувати чи орієнтуватися у часі завдяки ритмічності процесів життєдіяльності. Дитина постійно відчуває серцебиття, дихання, процеси травлення, поступові зміни у вигляді більшої чи меншої втомленості, сильнішого чи слабшого подразнення – це і дає відчуття часу.

Приблизно з 1,5 років починається мовленнєве відображення категорій часу. Спочатку з'являються ті прислівники, які відображають часову послідовність – те, що дитина може відчути в конкретний момент:

- зараз,
- спочатку,
- потім,
- тепер.

По мірі набуття досвіду у дітей виникають більш суттєві навички. Вони починають використовувати деякі об'єктивні явища:

- «зараз ранок, світло, сонце прокидається»,
- «ніч – це коли темно, усі сплять».

## **Проблеми, які можуть виникати в процесі формування вміння орієнтуватися у часі**

- діти плутають світанок і сутінки через схожість перехідних етапів від нічної тьми до денного світла;
- опівніч та опівдень не сприймаються як моменти рівного ділення дня та ночі;
- плутають поняття «день» та «доба», не можуть назвати усі частини доби, не знають, що день – частина доби.
- плутають частини доби, тому що не помічають різниці у забарвленні неба: в їхньому уявленні доба закінчується вночі, а починається вранці;
- дні тижня та назви місяців часто залишаються абстрактним набором слів;
- діти можуть оцінити тривалість одиниці часу, але ця оцінка буде залежати від характеру діяльності в цей момент (якщо діяльність подобається – швидко, не подобається – довго).

## **Послідовність формування уміння орієнтуватися у часі для дітей**

### **1.Орієнтовно з другої молодшої групи діти можуть починати засвоювати частини доби.**

Конкретним вимірювання часу для дітей є їхня власна діяльність. Тому, навчаючи дітей, потрібно насичувати частини доби конкретними, суттєвими ознаками дитячої діяльності, називаючи конкретну частину доби. Наприклад: «вранці батьки йдуть на роботу, а діти до садочку» чи «ввечері вся родина збирається вдома». Дії повинні повинні бути такими, що виконуються лише один раз за добу.

Корисні матеріали:

- Мультфільм на каналі «Совеня Фінік» «Частини доби українською та англійською».
- Майстерка з паперової тарілки.

**2. У середній групі закріплюємо частини доби, використовуючи об'єктивні показники:**

- положення сонця,
- колір неба,
- ступінь освітленості землі.

Поняття «доби» слід вводити після того, як діти засвоїли її частини.

Корисні матеріали:

- Мультфільм на каналі «Хмаринка» «День і ніч».
- Розмальовка «Вивчаємо чотири частини доби».

**3.** Після того, як діти засвоїли термін «доба», можна переходити до **формування таких понять як «сьогодні», «завтра», «вчора»**. Наприклад: «Сьогодні День народження Микити» чи «Музичне заняття було вчора, а фізкультура буде завтра».

Це формує в дітей елементарні уявлення про плинність та безперервність часу.

**4.** Зі старшої групи можна починати формувати уявлення про **календар** та, в залежності від готовності дітей, до знайомства з годинником, мірами часу.

Корисні матеріали:

- Мультфільм на каналі «З любов'ю до дітей» «Дні тижня».
- Майстерка для дітей «Дні тижня».
- Розмальовка «Вивчаємо місяці й пори року».

## Формування відчуття тривалості часу: етапи роботи з дітьми

**1-й етап:** вчимо дітей визначати строк виконання дії за годинником – даємо завдання, яке необхідно виконувати протягом 1 хвилини та контролювати час за пісочним годинником.

**2-й етап:** вчимо дітей оцінювати часовий інтервал у процесі діяльності.

**3-й етап:** вчимо попередньо планувати обсяг діяльності в заданий період часу на основі вже сформованого уявлення про його тривалість.

**4-й етап:** вчимо дітей використовувати уміння оцінювати тривалість часових відрізків у житті.

